

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра психології

Затверджено
На засіданні кафедри психології
факультету філософського
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30.08 2019 р.)
Завідувач кафедри

**Силабус з навчальної дисципліни «ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»,
що викладається в межах ОПН третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобувачів
за спеціальністю 053 Психологія**

Львів 2019 р.

Силабус курсу

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

2019-2020 навчальний рік

Назва курсу	Прикладні аспекти спеціальної психології
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7, кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 «Соціальні та поведінкові науки»; 053 «Психологія»
Викладач (-і)	Островська Катерина Олексіївна, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної психології та соціальної роботи
Контактна інформація викладача (-ів)	ел. пошта: katerynaostrova@gmail.com тел. 0987480921
Консультації по курсу відбуваються	Вівторок 14.00-15.00 (кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи, вул. Туган-Барановського, 7)
Сторінка курсу	http://pedagogy.lnu.edu.ua/en/employee/ostrovska-k-o

Інформація про курс	Курс «Прикладні аспекти спеціальної психології» призначено для аспірантів другого року навчання денної та заочної форми навчання. Курс належить до групи дисциплін вільного вибору аспіранта і складової, яка передбачає формування загальнонаукових компетенцій. Курс призначений для розвитку і формування в аспірантів знань та вмінь, необхідних для роботи з дітьми із особливими освітніми потребами у інклюзивному просторі.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Прикладні аспекти спеціальної психології» є вибірковою дисципліною з спеціальності 053 «Психологія» освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії, яка викладається в 3-му семестрі в обсязі 3кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Курс призначений для формування і розвитку в аспірантів компетенцій, необхідних для роботи з дітьми із особливими освітніми потребами у інклюзивному просторі.
Мета та цілі курсу	Мета курсу: розглянути загальні питання спеціальної психології: принципи навчання та виховання дітей з різними нозологіями, специфічні методи і прийоми, що використовуються в корекційній роботі, організаційні аспекти психокорекційних технологій. Сформувати вміння складати та оцінювати корекційні програми з урахуванням віку та структури дефекту, проводити корекційно розвивальні заняття з використанням сучасних методик, а також набуті та розвинути soft skills.
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аппе Ф. Введение в психологическую теорию аутизма / Франческа Аппе; [пер. с англ. Д.В.Ермолаева]. – Москва: Теревинф, 2006. – 216 с. 2. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с. 3. Выготский Л.С. Основы дефектологии. Учебники для вузов / Выготский Л.С. – СПб.: 2003. - 654 с. 4. Государев Н.А. Специальная психология: Учебное пособие. – М. : Ось-89. 2008. – 288 с. 5. Калягин В. А. Логопсихология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Калягин, Т.С.Овчинникова. – М. : Издательский дом «Академия», «2007. – 320с. 6. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузницова, Л.И.Переслени, Л.И. Солнцева и др.; Под ред. Л.В. Кузницовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. — 480 с. 7. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології: Навч. посібник. - К.: Перун, 1996. – 464с. 8. Мастюкова Е.М., Московкина А.Г. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии. – М.: ВЛАДОС, 2003 - 260 с. 9. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших

- дошкільників / Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998.
10. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с.
11. Петрова В.Г. Психология умственно отсталых школьников: Учебное пособие / В.Г. Петрова, И.В. Белякова. – М. : Академия, 2002. – 160 с.
12. Синьова, Є. П. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
13. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : Монографія. – К.: Видавництво «Фенікс», 2010. – 368 с.
14. Сорокин В. М. Специальная психология: Учеб. пособие / под. научн. ред. Л. М. Щипицыной. – СПб. : «Речь». 2003. – 216 с.
15. Специальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И.Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И.Солнцева и др.; Под ред. В.И.Лубовского. — 2-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 464 с.
16. Тингей-Михаэлис К. Дети с недостатками развития: Книга в помощь родителям: Пер. с англ. / Под ред. Д.В. Колесова. – М.: Педагогика, 1988. – 240 с.
17. Технології психічної інтеграції дітей з аутизмом: у 2-х т. / за ред. В. Бондаря, В. Засенка, В. Тарасун.– Т. І: Формування передумов навчально-пізнавальної діяльності у дітей з аутизмом. – К.: [б. в.], 2006. – 273 с.
18. Шеремет М.К. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі /М.К. Шеремет// науково-методичний журнал «Логопедія» №1 2011. С.3-5.
19. Шульженко Д. І. Підготовка вчителів загальноосвітніх закладів до конструювання роботи з аутичними дітьми / Д. І. Шульженко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. / за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Наук. світ, 2005. – Вип. 6. – С. 228–231.
20. Bauman S., Margaret L., Thomas L. Kemper B. The Neurobiology of Autism / S. Bauman, L. Margaret, L. Thomas Kemper B. – Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press, 2005.
21. Baron-Cohen S. Mindblindness: An Essay on Autism and Theory of Mind / S. Baron-Cohen–Cambridge, Mass. – MIT Press, 1995. – 45-67 с.
22. Bolton P. & M. Rutter Genetic influences in autism. / P. Bolton, M. Rutter International Review of Psychiatry, 1990. – 67-80 с.
23. Dawson G. “The role of abnormal hemispheric specialization in autism” / G. Dawson, E. Schopler, G. Mesibov // Neurobiological issues in autism Plenum Press. – 1987. – № 12 – 399 с.

	24. Effective practices for children with autism: Educational and Behavior Support Interventions / That Work Edited by James K. Luiselli, Dennis C. Russo, Walter P. Christian, Susan M. Wilczynski // Published by Oxford University Press, Ins 1989. – 109-206 с.
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	48 годин аудиторних 3 них 32 годин лекцій 16 годин практичних занять 42 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	Після завершення курсу студент повинен: Знати: завдання спеціальної психології як науки; порушення розвитку: особливості, механізми, різновиди; чинники дизонтогеній; особливості психічного розвитку при різних порушеннях: інтелектуальних, сенсорних, опорно-рухових, мовленнєвих, аутичних; специфічні особливості роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Вміти: використовувати методи психодіагностики для виявлення та диференті порушень та особливостей розвитку дитини; здійснювати постановку психологічного діагнозу з використанням різних методів психодіагностики; здатність адекватно застосовувати методи психодіагностики, психокорекції та розвитку у роботі з дітьми з особливостями психофізичного розвитку; оволодіти первинними навичками робіт з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.
Формат курсу	Очний, заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	залік

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Загальна психологія», «Клінічна психологія» «Експериментальна психологія», «Психодіагностика».
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекція, бесіда, інтерактивні методи (робота в малих групах, мозковий штурм, ділові та рольові ігри), виконання індивідуальних завдань.
Необхідні обладнання	Мультимедійний проектор, фліпчарт, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Практичні заняття – 60 (8 практичних по 5 балів за роботу на практичному; 4 практичних по 5 балів за індивідуальну підготовку до практичного). Відповіді на тестові питання – 20 балів (20 тестових питань по 1 балу за правильну відповідь). Індивідуальне виконання письмових завдань (2 завдання) – 20 балів.
Питання до заліку чи екзамену	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність спеціальної психології. 2. Концепції та теорії інвалідизації. 3. Історія становлення спеціальної психології. 4. Предмет та задачі спеціальної психології. 5. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології. 6. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими науками. 7. Принципи спеціальної психології. 8. Методи спеціальної психології. 9. Чинники порушень в психічному розвитку. 10.Класифікація порушень психічного розвитку. 11.Онтогенез та дизонтогенез. 12.Сутність феномену порушення розвитку. 13.Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. 14.Структура порушення розвитку. 15.Механізми формування системних порушень в розвитку психіки.

16. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку.
17. Компенсація, корекція та реабілітація, як категорії спеціальної психології.
18. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку.
19. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку.
20. Загальна характеристика дизонтогеній за типом ретардації.
21. Олігофренія та її класифікація за етіологією.
22. Чинники виникнення розумової відсталості.
23. Ступені розумової відсталості.
24. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М.Ісаєвим).
25. Загальна характеристика психічного розвитку розумово відсталих дітей.
26. Затримка психічного розвитку.
27. Чинники виникнення ЗПР.
28. Класифікація дітей з ЗПР (за К.С.Лубовським).
29. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР.
30. Сутність сурдопсихології, предмет та задачі.
31. Чинники порушень слуху.
32. Класифікація порушень слуху.
33. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.
34. Тифлопсихологія – предмет та задачі.
35. Чинники порушення зору. 36. Класифікація порушень зору.
37. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору.
38. Логопсихологія – предмет та задачі.
39. Чинники первинних мовних порушень.
40. Класифікація мовних порушень.
41. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення. 42. Порушення опорно-рухової сфери – дитячий церебральний параліч (ДЦП).
42. Чинники виникнення ДЦП.
43. Форми ДЦП.
44. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП.
45. Загальна характеристика поняття аутизму.
46. Класифікація розладів аутичного спектру.
47. Базові діагностичні критерії аутизму.
48. Основні положення про аутизм.
49. Характеристика особистості дитини з аутизмом.

	<p>50. Загальний огляд проблеми диференційної діагностики.</p> <p>51. Методичні засади діагностично-корекційно-розвивальної роботи.</p> <p>52. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психофізичного розвитку.</p> <p>53. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.</p> <p>55. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи.</p> <p>54. Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.</p>
Опитування	Усне та письмове опитування.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Матеріали	Література.***	Завдання, год	Термін виконання
1 3 год.	Тема 1. Вступ до спеціальної психології. Сутність спеціальної психології. Концепції та теорії інвалідизації. Історія становлення спеціальної психології. Предмет та задачі спеціальної психології. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Принципи спеціальної психології. Методи спеціальної психології. Чинники порушень в психічному розвитку. Класифікація порушень психічного розвитку. Основні поняття теми: спеціальна психологія, інвалідність.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	3, 4, 5, 8, 9, 23, 24,	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
2 3 год.	Тема 2. Сутність порушення розвитку. Онтогенез та дизонтогенез. Сутність феномену порушення розвитку. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Структура порушення розвитку. Механізми формування системних порушень в розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація, як категорії спеціальної психології. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку. Основні поняття теми: дизонтогенез, норма, патологія, дефект, компенсація, корекція, реабілітація, деривація	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	3, 4, 13, 14, 19 24,	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
3 3 год.	Лекція 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку. Загальна характеристика дизонтогеній за типом ретардації.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні	7, 18, 29, 20, 21, 22, 23	Самостійне опрацювання літературних джерел,	

	<p>Олігофренія та її класифікація за етіологією. Чинники виникнення розумової відсталості. Ступені розумової відсталості: дебільність, імбецильність, ідіотія. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М.Ісаєвим): астенічна, атонічна, дисфорічна, стенічна. Загальна характеристика психічного розвитку розумово відсталих дітей. Затримка психічного розвитку. Чинники виникнення. Класифікація дітей з затримкою психічного розвитку (за К.С.Лубовським): конституціонального походження (гармонійний психічний та психофізичний інфантилізм); соматичного походження; психогенного походження; церебрально-органічного генезу. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР. Основні поняття теми: олігофренія, дебільність, імбецильність, ідіотія, затримка психічного розвитку (ЗПР).</p>		матеріали			
<p>4 3 год.</p>	<p>Лекція 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях Сутність сурдопсихології, предмет та задачі. Чинники порушень слуху. Класифікація порушень слуху: глухі, пізнооглухлі, туговухі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху. Тифлопсихологія – предмет та задачі. Чинники порушення зору. Класифікація порушень зору: незрячі, слабозорі. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Основні поняття теми: глухі, пізнооглухлі, туговухі, незрячі, слабозорі.</p>	<p>Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.</p>	<p>Навчально-методичні матеріали</p>	<p>6, 10, 12, 14, 15</p>	<p>Самостійне опрацювання літературних джерел,</p>	<p>4 тиждень</p>
<p>5 3 год.</p>	<p>Лекція 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорнорухового апарату. Логопсихологія – предмет та задачі. Чинники первинних мовних порушень. Класифікація мовних порушень: периферійного характеру (дислалія, ринолалія, ринофонія, дисфонія);</p>	<p>Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.</p>	<p>Навчально-методичні матеріали</p>	<p>1, 3, 5,7, 11, 14, 15,</p>	<p>Самостійне опрацювання літературних джерел,</p>	

	центрального характеру (дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія). Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Порушення опорно-рухової сфери – дитячий церебральний параліч (ДЦП). Чинники виникнення ДЦП. Форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна гіплегія, атонічно-астатична. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП. Основні поняття теми: дислалія, ринолалія, ринофонія, дистонія, дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія, дитячий церебральний параліч.					
6 3 год.	Лекція 6. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі. Загальна характеристика поняття аутизму. Класифікація розладів аутичного спектру: синдром Канера, синдром Аспергера. Базові діагностичні критерії аутизму: якісні порушення в сфері соціальної взаємодії; якісні порушення в сфері комунікації (вербальної та невербальної) і в сфері уяви; досить обмежений репертуар видів активності та інтересів. Основні положення про аутизм. Характеристика особистості дитини з аутизмом. Основні поняття теми: аутизм, синдром Канера, синдром Аспергера.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	1, 10, 13,17, 19, 20, 21, 22, 23	Самостійне опрацювання літературних джерел,	6-7 тижні
7 3 год.	Лекція 7. Психолого-педагогічна характеристика дітей з комплексними порушеннями в розвитку. Поняття про складні порушення в розвитку. Класифікація дітей з комплексними (складними) порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку та навчання осіб із складним дефектом.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	4,6,7,11,14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	8-9 тиждень
8 3 год.	Лекція 8. Діагностика, корекція та розвиток дітей з особливостями психофізичного розвитку. Загальний огляд	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні	4,6,9,14, 15, 18	Проведення діагностичного обстеження, написання психологічної	

	проблеми диференційної діагностики. Методичні засади діагностично-корекційно-розвивальної роботи. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психофізичного розвитку. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи (дитина, батьки, педагоги). Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Основні поняття теми: діагностика, корекція, розвиток		матеріали		характеристики	
9 3 год.	Тема 9. Система навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Основні положення системи навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Структура та форми корекційної освіти. Типи закладів для дітей із порушеннями психофізичного розвитку.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	9 тиждень
10 3 год.	Тема 10. Відбір дітей до спеціальних закладів. Принципи відбору дітей до спеціальних закладів. Діяльність інклюзивних ресурсних центрів. Роль педагога загальноосвітніх закладів у вирішенні проблеми відбору дітей.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	10 тиждень
11 3 год.	Тема 11. Особи з порушеннями психофізичного розвитку у інклюзивному просторі. Поняття про інклюзивну освіту. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Інклюзивна освіта в Україні. Бар'єри впровадження інклюзивної освіти.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
12 3 год.	Тема 12. Соціальна реабілітація як важлива галузь соціалізації осіб із обмеженими можливостями. Сутність і зміст соціальної реабілітації. Основні напрями та принципи побудови процесу соціальної реабілітації. Технології соціальної реабілітації з різними категоріями осіб з обмеженими	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	12 тиждень

	можливостями.					
13 3 год.	Тема 13. Професіограма спеціального психолога. Роль вчителя в навчанні, вихованні й розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Вимоги до особистості спеціального психолога. Педагогічна деонтологія колекційного педагога. Професійні якості спеціального психолога.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
14 3 год.	Тема 14. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти. Сучасна стратегія розвитку спеціальної освіти в Україні. Модель діяльності сучасного спеціального психолога та корекційного педагога. Особливості професійної діяльності колекційного педагога в роботі із сім'ями, що виховують дітей із особливими освітніми потребами.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
15 3 год.	Тема 15. Проблеми готовності до шкільного навчання дітей із психофізичними порушеннями. Критерії готовності до шкільного навчання. Труднощі у навчанні дітей із особливими освітніми потребами. Рекомендації батькам, що виховують дітей із особливими освітніми потребами щодо підвищення готовності їх дітей до шкільного навчання.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	Самостійне опрацювання літературних джерел,	
16 3 год.	Тема 16. Практичні рекомендації для фахівців, які працюють з дітьми із особливими освітніми потребами. Особливості роботи з дітьми із особливими освітніми потребами. Напрямки надання підтримки та допомоги батькам, що виховують дітей із особливими освітніми потребами. Сучасні європейські технології надання психотерапевтичної допомоги батькам.	Лекція – 2 год. Практичне заняття – 1 год.	Презентація Навчально-методичні матеріали	2,3,4,8, 14,15	На основі аналізу літературних джерел та проведеного дослідження написання рекомендацій щодо особливостей роботи з дітьми із особливими освітніми потребами.	16 тиждень